

کرامت انسانی و نقش آن در جرم‌انگاری

دکتر سعید قماش
عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان

سفر شفايه

عنوان قراردادی

عنوان و نام پدیدآور: کرامت انسانی و نقش آن در جرم‌انگاری /

سعيد قماشى

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شایک

وضعت فهرست نویسی : فیا

یادداشت

موضوع

موضوع

موضوع

ردیفی

رہہ ہندی

شماره کتاب:

...Ke...

٨٠٣

فشر میزان

کرامت انسانی و نقش آن در جرم‌انگاری

دکتر سعید قماشى

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۳

قیمت: ۱۳۰۰۰ تومان

شماره: ۱۰۰۰ نسخه

شایک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۶۰۲-۴

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعد از چهارراه سهروردی، خ کاووسی فر، کوچه نکیس، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۴۹۱۳۱

فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخررازی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۳۶۷۷۷۰

واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱

وبسایت: www.mizan-law.ir mizannasher@yahoo.com پست الکترونیکی:

فهرست مطالب

سخن آغازین	۱۰
بخش یکم: کرامت انسانی و جرم‌انگاری	۱۱
فصل یکم: هستی‌شناسی و چیستی کرامت انسانی	۱۴
مبحث یکم: کرامت انسانی از دیدگاه ادیان و فیلسوفان	۱۴
گفتار یکم: کرامت انسانی از دیدگاه برخی ادیان آسمانی	۱۵
گفتار دوم: کرامت انسانی از دیدگاه برخی فیلسوفان	۱۸
۱- فیلسوفان شرقی	۱۹
الف. ابونصر فارابی، انسان فاعل اخلاقی	۱۹
ب. ابوعلی سینا، نخستین نظریه پرداز کرامت انسان	۲۱
۲- فیلسوفان غربی	۲۳
الف - توماس هابز، بیان‌گر سیمایی متناقض از انسان	۲۳
ب - جان لاک، آزادی و برابری وضعیت نخستین انسان	۲۵
ج - امانوئل کانت، فیلسوف کرامت	۲۷
ج ۱. بازتاب کرامت انسانی در تکلیف نسبت به خود	۲۹
ج ۲. بازتاب کرامت انسانی در تکلیف انسان نسبت به دیگران	۳۱
گفتار سوم: گونه‌های کرامت انسانی	۳۶
مبحث دوم: چیستی کرامت انسانی؛ مفهوم، بنیادها و شاخص‌ها	۳۸
گفتار یکم: مفهوم شناسی کرامت انسانی	۳۹
گفتار دوم: بنیادهای کرامت انسانی	۴۱
۱. روش عقلی	۴۲
۲. روش نقلی؛ قرآن و سنت	۴۹

- الف. قرآن..... ۴۹
- الف ۱. آیه‌های تصریح‌گر بر کرامت انسانی..... ۵۰
- الف ۲. بنیادهای کرامت انسانی در قرآن..... ۵۱
- الف ۳. جلوه‌های ماورایی کرامت انسانی در قرآن..... ۵۳
- الف ۴. جلوه‌های دنیوی کرامت انسانی در قرآن..... ۵۴
- ب. سنت..... ۶۱
- ب ۱. کاربردهای واژه‌ی کرامت..... ۶۲
- ب ۲. نشانه‌های کرامت انسانی در سیره و سخنان پیشوایان دینی..... ۶۳
- گفتار سوم: شاخص‌های کرامت انسانی..... ۷۴
۱. خودآگاهی، توانایی بر شناخت نیازها و استعدادهای خود، گذشته، حال و آینده..... ۷۴
۲. خودآیینی، قدرت بر هنجار سازی متناسب با نیازها و استعدادها..... ۷۵
۳. خودانگیزختگی، توانایی بر خودجوشی برخاسته از آگاهی..... ۷۸
۴. خود الزامی، توانایی بر مهار غریزه و علیت طبیعت و رفتار بر پایه خودآیینی..... ۷۸
۵. خودشکوفایی، توانایی بر پرورش استعدادهای ذاتی..... ۸۰
- فصل دوم: پارادایم‌ها و ضابطه‌های جرم انگاری..... ۸۲
- مبحث یکم. پارادایم‌های جرم انگاری..... ۸۲
- گفتار یکم. اندیشه‌های سیاسی..... ۸۵
- ۱- لیبرالیسم، اندیشه‌ی باور به اصالت انسان..... ۸۵
- الف - پذیرش فردیت آدمی..... ۸۵
- ب - جامعه، مجموعه‌ی اعتباری و ساختگی..... ۸۷
- ج - دولت، نگاهان حقوق و آزادی..... ۸۸
- ۲- جمع گرایی، اندیشه‌ی باور به جامعه‌ی انداموار..... ۹۰
- الف - محافظه گرایی..... ۹۱
- الف ۱. انسان پدیده‌ی معطوف به غریزه..... ۹۲
- الف ۲. جامعه، مجموعه‌ی ارگانیکی..... ۹۳

- الف ۳. مذهب، مایه‌ی انسجام اجتماعی ۹۵
- ب - جماعت‌گرایی ۹۶
- ب ۱. جامعه، بستر شکوفایی فرد ۹۷
- ب ۲. برتری خیر بر حق ۹۹
- ج - مقایسه‌ی محافظه‌گرایی و جماعت‌گرایی ۱۰۱
- گفتار دوم: انسان‌شناسی بنیاد جرم انگاری ۱۰۲
- مبحث دوم: ضابطه‌های جرم انگاری ۱۰۹
- گفتار یکم: اصل زیان ۱۱۰
- گفتار دوم: پدر سالاری قانونی (قیم مداری قانونی) ۱۱۳
- گفتار سوم: اخلاق‌گرایی قانونی ۱۱۶
- گفتار چهارم: کمال‌گرایی قانونی ۱۲۱
- ۱۲۵
- فصل یکم: کرامت انسانی زمینه ساز جرم انگاری ۱۲۷
- مبحث یکم: از گرایش‌های انسانی تا کرامت انسانی ۱۲۸
- گفتار یکم: تحولات فلسفی، حقوقی و ظهور اسناد بین‌المللی ۱۲۸
- ۱- تحولات فلسفی، حقوقی، از بشرگرایی فلسفی تا بشرگرایی کیفری ۱۲۸
- ۲- بازتاب تحولات در اسناد بین‌المللی ۱۳۴
- گفتار دوم: بازتاب تحولات در نظام قانونی ایران (با تأکید بر حقوق کیفری) ۱۴۱
- مبحث دوم: کرامت انسانی بنیاد نظم اجتماعی و راهبرد سیاست جنایی ۱۴۶
- گفتار یکم: کرامت انسانی، پایه‌ی شکل‌گیری نظم اجتماعی ۱۴۶
۱. نظم اجتماعی در جوامع سنتی ۱۵۰
۲. نظم اجتماعی در جوامع مدرن ۱۵۳
- گفتار دوم: کرامت انسانی راهبرد نوین سیاست جنایی ۱۶۲
- مبحث سوم: کرامت انسانی علت پیش روی جرم انگاری ۱۶۷
- گفتار یکم: کرامت انسانی سرچشمه‌ی حقوق و تکالیف ۱۶۷

- ۱- حقوق، سپرکرامت انسانی..... ۱۷۰
- ۲- تکالیف سپر کرامت انسانی..... ۱۷۴
- گفتار دوم: تضمین‌های کرامت انسانی..... ۱۷۸
- ۱- حقوق داخلی..... ۱۷۹
- الف. تضمین کرامت انسانی از راه مراجع حکومتی..... ۱۷۹
- ب. تضمین کرامت انسانی از راه غیر حکومت..... ۱۸۱
- ۲- حقوق بین‌الملل..... ۱۸۱
- الف. تضمین کرامت انسانی از راه قانون‌گذاری..... ۱۸۱
- ب. تضمین کرامت انسانی از راه اجرا..... ۱۸۲
- ج. تضمین کرامت انسانی از راه نظارت و حمایت..... ۱۸۳
- گفتار سوم: جرم‌انگاری، تضمین کرامت انسانی..... ۱۸۴
- گفتار چهارم: سبب‌های جرایم در پرتو کرامت انسانی..... ۱۸۸
- ۱- حقوق داخلی..... ۱۸۸
- الف. رفتارهای بیرون از سپهر اقتدارات دولت..... ۱۸۸
- الف ۱. جرایم کلاسیک..... ۱۸۹
- الف ۲. جرایم نوین..... ۱۹۰
- ب. رفتارهای درون اقتدارات دولت..... ۱۹۵
- ب ۱. تولد جرم دولتی..... ۱۹۶
- ب ۲. جرایم دولتی شناسایی شده..... ۱۹۷
- ب ۳. جرایم دولتی شناسایی نشده (جرایم ساختاری)..... ۲۰۰
- ۲- حقوق بین‌الملل..... ۲۰۱
- فصل دوم: کرامت انسانی تحدیدگر جرم‌انگاری..... ۲۰۹
- مبحث یکم: کرامت انسانی تحدیدگر رفتارهای مخالف اخلاق..... ۲۱۰
- گفتار یکم: تبارشناسی جرم‌انگاری رفتارهای مخالف اخلاق..... ۲۱۳
- گفتار دوم: نا سازگاری جرم‌انگاری با رفتارهای اخلاقی..... ۲۱۸
- ۱- غایت بودن انسان..... ۲۱۹

۲۲۱.....	۲- معیار فعل اخلاقی.....
۲۲۶.....	۳- فاعلیت اخلاقی.....
۲۳۰.....	مبحث دوم. کرامت انسانی تحدیدگر جرم انگاری رفتارهای مخالف شرع.....
۲۳۱.....	گفتار یکم. زمینه‌های جرم انگاری احکام دینی.....
۲۳۱.....	۱- علت ثبوتی جرم انگاری احکام دینی.....
۲۳۵.....	۲- دلیل اثباتی جرم انگاری احکام دینی.....
۲۳۵.....	الف. امر به معروف و نهی از منکر.....
۲۳۶.....	ب. قاعده‌ی تعزیر بر انجام عمل حرام.....
۲۳۸.....	گفتار دوم. ناسازگاری جرم انگاری با رفتار شرعی.....
۲۳۹.....	۱- شناخت و تحلیل ارزش‌های فراگیر دینی.....
۲۴۶.....	۲- نبود دلیل اثباتی بر مشروعیت الزام کیفری.....
۲۴۶.....	الف. امر به معروف و نهی از منکر.....
۲۴۸.....	ب. قاعده‌ی تعزیر بر انجام هر عمل حرام.....
۲۵۳.....	جمع بندی بخش دوم.....
۲۵۴.....	مبحث سوم: کرامت انسانی مانع جرم انگاری در جرم خصوصی.....
۲۵۸.....	خاتمه: کرامت انسانی از نگاه دانشمندان مسلمان.....
۲۶۷.....	منابع و مآخذ.....
۲۶۷.....	الف: فارسی.....
۲۸۳.....	ب: منابع عربی (کتاب).....
۲۸۵.....	ج: انگلیسی.....
۲۸۷.....	د: اینترنت.....

امروز کرامت انسانی متاعی شده که از آن بسیار سخن می‌گویند و البته اگر چه لازم و جای بسی خوشبختی ست ولی کافی نیست. گاه به خاطر می‌رسد وضعیت کرامت انسانی همچون عدالت است که مولی علی(ع) درباره‌ی آن فرموده: در توصیف گسترده‌ترین و در عمل دشوارترین است. آن چه اهمیت دارد این است که این مفهوم باید بازتاب عملی پیدا کند و در سراسر زندگی و روابط میان آدمیان با یکدیگر و حکومت‌ها با آدمیان خود را نشان دهد. این مفهوم باید به عنوان حیثیت ذاتی انسان زیر بنای نظام اجتماعی - سیاسی قرار گیرد وگرنه توصیف آن در نوشته‌ها و سخنرانی‌ها باری را سبک نمی‌کند. بدین رو این نوشته تلاش می‌کند گوشه‌ای از اقتضای انسانیت را در قانون‌گذاری کیفری بررسی کند و باور دارد کرامت انسانی باید راهبرد حقوق به ویژه حقوق کیفری قرار گیرد.

چنین می‌فهمم که پذیرش "ما" به عنوان "انسان" اقتضائاتی دارد. پایبندی به این اقتضائات می‌تواند کمک در خوری به تنگناهای امروز و جلوگیری از دشواری‌های آینده بکند. کافیت درنگی کوتاه شود ما "انسان" هستیم و بس و می‌خواهیم که ما را "انسان" بدانید این خواسته‌ی گزاف و انتظار زیادی نیست. این درخواست آن چیزی ست که باید باشد. بخشی از چالش‌های این جامعه بدان روست که به این گزاره توجه درخوری نمی‌شود و در این همه سروصدای هیاهو گم شده و در آواری از باورهای نادرست مدفون گشته است. چنان چه روزی در این گرازه‌ی ساده، روشن و طبیعی "درنگ" شود آن گاه شاید بتوان بخشی از چالش‌ها را پشت سر گذاشت. من حق می‌دهم که خواننده از این سخن شگفت زده شود ولی حقیقت این است که برخی در عمل نشان می‌دهند که هنوز نتوانسته‌اند تصور درست و شایسته‌ای از "ما انسان هستیم" داشته باشند. بدین رو ناگزیریم از آنها بخواهیم و تکرار کنیم "ما" را "انسان" بدانید و اقتضائات آن را گردن بنهید. به امید روزی که این سخن از زیر آوار تفسیرها و برداشت‌های ناسازگارها با انسانیت سر بر آورد و به گوش برسد. صدایی که امروز نحیف است و تنها برخی آن را می‌شنوند: "ما انسان هستیم" و لطفاً "ما" را "انسان" بدانید. همین